

DOI: [10.32702/2307-2156-2021.7.34](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.7.34)

УДК 351:502.131](477.44)

*Л. А. Мельник,
к. держ. упр, головний консультант Управління культурно-мистецького та природно-заповідного фонду, Державне управління справами
ORCID ID: 0000-0002-6674-7030
Г. С. Чорнокозинська,
студентка, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
ORCID ID: 0000-0001-5235-2516*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТЕРИТОРІЇ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ (НА ПРИКЛАДІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)

*L. Melnuk
PhD in Public Administration, Chief consultant of the Department of Cultural,
Artistic and Nature Reserve Fund, State Administration of Affairs
H. Chornokozynska
Student, Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of
Taras Shevchenko National University of Kyiv*

FEATURES OF ENSURING THE ENVIRONMENTAL SAFETY OF THE TERRITORY IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT (ON THE EXAMPLE OF VINNYTSIA REGION)

У статті розглянуто сучасний стан екологічної ситуації у Вінницькій області та встановлено, що даний регіон займає значне місце в економіці України завдяки високому природному та ресурсному потенціалу, зокрема розвитку промисловості, в тому числі енергетики, транспорту, та сільського господарства.

Розглянуто географічне розташування та акцентовано увагу на тому, що Вінниччина є однією з найважливіших областей України, яку відносять до аграрних, оскільки Вінниччина виробляє 8,4% валової продукції сільського господарства у загальній структурі по Україні. Крім аграрного виробництва Вінницька область славиться виробництвом продовольчих товарів народного споживання, що також дає можливість зайняти одне з найперших місць України.

Встановлено, що потужним забруднювачем довкілля у Вінницькій області є викиди від промислових підприємств, а також викиди від різних видів транспорту (автомобільного, залізничного).

Акцентовано увагу на якості питної води, що впливає стан здоров'я населення, зокрема прослідковується впродовж 2013-2019 років погіршення якості питної води за санітарно-гігієнічними та бактеріологічними показниками. Встановлено заходи, які здійснює керівництво області для покращення даної ситуації.

Підтверджено також наявність проблеми, пов'язаної із ліквідацією накопичених промислових відходів від хімічної, машинобудівної галузі та приладобудівної галузі. Невирішення даної проблеми може призвести до катастрофічно-непоправимої ситуації.

Встановлено, що Вінниччина стала першою в Україні областю, яка розробила та затвердила Регіональний план управління відходами до 2030 року, що може бути прикладом для інших регіонів.

Виявлено, що для покращення ситуації та розвитку Вінницької області як конкурентоздатного регіону здійснюється ряд заходів: забезпечується підтримка агропромислового виробництва, інноваційного розвитку регіону (підтримка альтернативної енергетики, підтримка розвитку інженерних розробок у сфері інноваційних екологічно безпечних технологій); розвитку державно-приватного партнерства шляхом залучення громадськості до прийняття рішень, у сфері екологічної безпеки.

Це дає можливість розвивати Вінницьку область як регіон економічно спроможних територіальних громад шляхом створення ефективних умов для розвитку малого та середнього бізнесу, які здійснюватимуть діяльність у сфері поводження з побутовими та промисловими відходами, а також підтримки громадських екологічних ініціатив, у тому числі молодіжних.

The article considers the current state of the ecological situation in Vinnytsia region and finds that this region occupies a significant place in the economy of Ukraine due to high natural and resource potential, including the development of industry, including energy, transport and agriculture.

The geographical location is considered and the emphasis is placed on the fact that Vinnytsia region is one of the most important regions of Ukraine, which is considered to be agrarian, as Vinnitsia region produces 8.4% of gross agricultural output in the general structure of Ukraine. In addition to agricultural production, Vinnytsia region is famous for the production of food products for public consumption, which also gives the opportunity to take one of the first places in Ukraine.

It is established that a powerful pollutant in the Vinnytsia region are emissions from industrial enterprises, as well as emissions from various modes of transport (road, rail).

Emphasis is placed on the quality of drinking water, which affects the health of the population, in particular, there is a deterioration in the quality of drinking water in 2013-2019 in terms of sanitary and hygienic and bacteriological indicators. Measures taken by the oblast administration to improve this situation have been identified.

The problem related to the elimination of accumulated industrial waste from the chemical, machine-building and instrument-making industries has also been confirmed. Failure to solve this problem can lead to a catastrophically irreparable situation. It is established that Vinnytsia region became the first region in Ukraine to develop and approve a Regional Waste Management Plan until 2030, which can be an example for other regions.

It was revealed that a number of measures are taken to improve the situation and development of Vinnytsia region as a competitive region: support for agro-industrial production, innovative development of the region (support for alternative energy, support for engineering development in the field of innovative environmentally friendly technologies); development of public-private partnership by involving the public in decision-making in the field of environmental safety.

This provides an opportunity to develop Vinnytsia region as a region of economically viable territorial communities by creating effective conditions for the development of small and medium-sized businesses that will operate in the field of household and industrial waste management, as well as support public environmental initiatives, including youth.

Ключові слова: *екологічна безпека; екологічна політика; сталий розвиток територій; екологічні проблеми; екологічні заходи.*

Keywords: *ecological safety; ecological policy; sustainable development of territories; ecological problems; ecological measures.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

Сучасні екологічні проблеми України, негативні чинники впливу окремих галузей промислового виробництва на здоров'я людини зумовлюють необхідність спрямовувати зусилля держави в напрямі забезпечення відповідного рівня екологічної безпеки, формувати та реалізувати відповідну державну

екологічну політику, основна мета якої – вирішення проблем охорони довкілля та запобігання виникненню екологічних загроз. Водночас несприятливий стан навколишнього середовища й необхідність формування та реалізації екологічної політики вимагають прийняття адекватних заходів різнобічного характеру (правового, організаційного, економічного тощо). Формування дієздатної системи управління щодо забезпечення екологічної безпеки на регіональному рівні у взаємодії з економічними та соціальними складовими становлять основу сталого розвитку територій. У процесі децентралізації актуалізується питання необхідності аналізу та врахування екологічних потреб населення, розробки та впровадження програм екологічного розвитку регіону.

Тому вивчення особливостей забезпечення екологічної безпеки території в контексті сталого розвитку (на прикладі Вінницької області) є надзвичайно корисним та актуальним, що дасть можливість виявити певні проблеми та запропонувати шляхи їх вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Теоретичні засади та аспекти практичного втілення процесу забезпечення екологічної безпеки як чинника сталого розвитку територій досліджувалися низкою дослідників. Серед них слід виділити, таких, як М. Белобородова, Г. Буканов, І. Варламова, І. Гаєвський, Л. Дубчак, Ю. Кириченко, А. Лелеченко, Н. Малиш, В. Мамонова, О. Павленко, П. Фесянов, М. Хилько, Д. Якушев та ін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є сучасного екологічного стану Вінницької області, встановлення заходів, які вживає регіон для покращення екологічної ситуації, з можливістю їх імплементувати на території інших регіонів України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Вінницька область займає значне місце в економіці України завдяки високому природному та ресурсному потенціалу, зокрема розвитку промисловості, в т.ч. енергетики, транспорту, та сільського господарства.

Вінницька область розташована в центральній частині України у лісостеповій зоні. Річка Південний Буг ділить територію Вінниччини на дві частини. На Вінниччині поширені лісостепові ландшафти.

Вінниччина є однією з найбільших в Україні областей за кількістю елементів матеріальної та нематеріальної культурної спадщини; наявні унікальні родовища мінеральних вод; відкрито 1159 родовищ різноманітних корисних копалин, а також унікальні поклади граніту, десятки родовищ торфу. Вінниччина є однією з найважливіших областей України, яку відносять до аграрних. 8,4% валової продукції сільського господарства по відношенню до загального розміру по Україні належить Вінницькій області, у тому числі продукції рослинництва – 7,3%, тваринництва – 12,5% [5].

На території Вінницької області є річки Дністер та Південний Буг, а також 56 водосховищ, загальною площею 11167 га, з яких 2,2 тис. га займає Ладижинське водосховище. Досить значна є кількість ставків (5767), які займають територію близько 30,0 тис. га., що становить потенційну загрозу у паводковий період для підтоплення не тільки населених пунктів, а й ланів та господарств населення. Це може стати причиною катастрофи, особливо у випадку зруйнування гребель та дамб, які розташовані на території Дністровського гідро каскаду та Ладижинської ДРЕС [5]. Слід акцентувати увагу на тому, що на створення сприятливих умов для ефективного розвитку місцевих підприємств спрямована регіональна промислова політика. Крім аграрного виробництва Вінницька область славиться виробництвом продовольчих товарів народного споживання, що також дає можливість зайняти одне з найперших місць України.

Рівень зайнятості населення у 2019 році віком 15 років і старше становив 50,5%. Серед населення віком 15–70 років збільшився з 56,8% до 58,0%. Рівень безробіття серед осіб віком від 15 років і старше склав 9,4% [5].

Впродовж 2019 року в довкілля Вінницької області усіма джерелами викинуто 164,9 тис. т забруднюючих речовин (у т. ч. 99,7 тис. т від стаціонарних джерел забруднення). При цьому місто Ладижин здійснює значну частину викидів забруднюючих речовин (73,9%). Тульчинський район та місто Вінниця також має високий відсоток викидів (відповідно 4,5% та 2,9%) до загального обсягу викидів по області [5]. Слід акцентувати увагу а тому, що такі міста як Вінниця, Жмеринка, Козятин, Ладижин, Хмільник мають саму велику щільність викидів шкідливих та забруднюючих речовин у розрахунку на територію міста, тобто на квадратний кілометр [5].

Потужним забруднювачем довкілля у Вінницькій області є викиди від різних видів транспорту, особливо автомобільний та залізничний, а також викиди від виробничої техніки. У 2019 році відповідно до статистичних даних викиди від автотранспорту становили 65,2 тис. т (40% від загального обсягу викидів) [1].

Що стосується водних ресурсів, то наявні в області ставки та водосховища використовуються підприємствами, установами та організаціями для потреб водопостачання, риборозведення, гідроенергетики тощо. Значна частина штучних водойм передана фізичним та юридичним особам у користування на умовах оренди, в основному – для рибогосподарських потреб. Найбільшими водоспоживачами у Вінницькій області є Комунальне підприємство «Вінницяоблводоканал» (21% водоспоживання), Приватне акціонерне товариство «ДТЕК «Західенерго» ВП Ладижинська ТЕС – 15%, ТОВ «Вінницька птахофабрика» (філія «Птахокомплекс») с. Оляниця Гайсинського району – 4% [5].

У 2019 році у Вінницькій області були забруднені поверхневі води сполуками азоту та органічними речовинами. Найбільшими забруднювачами були підприємства комунальної галузі: Комунальне підприємство «Іллінціводоканал», Комунальне підприємство «Тульчинводоканал», Комунальне підприємство «Немирівводоканал». Експерти спостерігають тенденції до зниження ефективності роботи очисних споруд, що

пов'язано з їх фізичним зношенням [5]. Це призводить до того, що всі каналізаційні очисні споруди потребують модернізації або реконструкції, що потребуватиме значних капіталовкладень.

Викликає занепокоєння і якість питної води централізованого водопостачання в області, що визначає стан здоров'я людини. За даними Всесвітньої організації здоров'я близько 80% захворювань людей пов'язані з якістю питної води. Так, у Вінницькій області послугами з централізованого водопостачання охоплено 62% населення області, а саме – 18 міст, 29 селищ міського типу та 357 сіл області (24,5% від загальної кількості). Слід звернути увагу на те, що впродовж 2013-2019 років якість питної води за санітарно-гігієнічними показниками погіршилась з 3,3% до 14,4%, а за бактеріологічними показниками з 4,9% до 14,6%. Що стосується якості води з криниць, то він теж погіршився з 4,2% до 44,8%. Це призводить до того, що біля 25% населення, особливо дитячого віку, від вживання неякісної питної води ризикують захворіти [5, 6]. Тому до соціально важливих питань відносять питання забезпечення населення якісною питною водою для покращення рівня екологічної та епідеміологічної безпеки регіону, а також підвищення рівня стану здоров'я населення.

Досить важливою проблемою для Вінницької області є питання зменшення рівня біорізноманіття, що пов'язано з неефективним веденням сільського господарства, в першу чергу аграрного, тобто відсутністю збалансованого функціонування господарської діяльності

Протягом 2019 року в області утворилось 2711,2 тис.т відходів I–IV класів небезпеки. Найбільше відходів утворилося у Гайсинському районі – 33,3%, у місті Вінниці – 19,6% та Ладижині – 15,8%. Як бачимо, це досить серйозне питання, оскільки потрібно значне фінансування для ліквідації цих відходів [5].

У 2020 році було виданням «Фокус» було оприлюднено екологічний рейтинг областей, для визначення якого враховувалися показники щодо забруднення повітря, забруднення стічних водоймищ, рівень захворювання населення. Відповідно до даного рейтингу Вінницька область зайняла 9-10 позицію. Підтверджено, що головними забруднювачами в Вінницькій області є сільськогосподарські підприємства, рибне та лісове господарство, переробна промисловість [3]. Крім того, існує значне техногенне навантаження на екологічну сферу, область найнижча за обсягами балансових експлуатаційних запасів питних і технічних підземних вод. Слід акцентувати увагу на тому, що із обмеженим режимом водопостачання є такі населені пункти як с. Глухівці, смт Вапнярка, смт Теплик, м. Гайсин.

Існує проблема з ліквідацією накопичених промислових відходів від хімічної, машинобудівної галузі та приладобудівної галузі, які утворились більше десяти років тому. Таке зберігання може призводити до катастрофічно-непоправимої ситуації.

Сьогодні увага керівництва області зосереджена на питаннях утилізації побутових відходів, адже на даний час на території Вінницької області немає жодного сміттєпереробного заводу, роздільний збір з видаленням ресурсноцінних компонентів застосовується лише в декількох населених пунктах [12].

Зокрема, Вінницька область щороку виробляє більше 2 711,2 тис. т. відходів усіх типів (медичні, побутові, електрообладнання тощо), з яких тільки менше відсотка потрапляє на переробку. Решта відходів (майже 99 %) знаходяться на полігонах та стихійних сміттєзвалищах, яких на території Вінницької області 741, і як показує практика, більшість із цих полігонів не відповідає санітарно-екологічним нормам [11].

Слід зауважити, що Вінниччина стала першою в Україні областю, яка розробила та затвердила Регіональний план управління відходами до 2030 року [2], основною метою якого є зменшення обсягу захоронення непотребу і поступового скорочення кількості полігонів та сміттєзвалищ до 58, а згодом до 6 регіональних полігонів. На основі Регіонального плану кожна територіальна громада області має сформувати місцевий план дій.

Слід також звернути увагу на те, що у сфері переробки органічних відходів: виробництво біопалива з відходів харчової промисловості вже вжито ряд заходів щодо покращення наявної ситуація. У 2019 році Тростянецький спиртзавод займався виробництвом альтернативних видів палив, а Гайсинський спиртзавод надавав послуги з переробки та утилізації після спиртової барди. Не відстають від них і Вапнярський та Томашпільський молокозаводи, які організували переробку сироватки. Для отримання теплової енергії як паливо почали використовувати органічні відходи виробництва. Зокрема на ПАТ «Вінницяоліежиркомбінат» встановлені установки для спалювання лушпиння соняшнику, установка по спалюванню тирси встановлено на фірмі «Барлінек» (м. Вінниця) [5].

Заходи, які сьогодні вживаються для забезпечення зниження антропогенного навантаження на довкілля, реалізуються в рамках національного законодавства, а також в рамках обласних програм, зокрема: «Регіональна екологічна бюджетна програма на 2019-2023 роки» [10]; «Комплексної цільової програми розвитку водного господарства у Вінницькій області на період до 2021 року» [7]; «Обласної програми досягнення оптимального рівня лісистості у Вінницькій області на 2012-2025 роки» **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**; «обласної Програми розвитку лісового і мисливського господарства в лісах, які надані в постійне користування Вінницькому обласному комунальному спеціалізованому лісгосподарському підприємству «Віноблагроліс», підвищення лісистості і озеленення населених пунктів області та використання об'єктів тваринного світу у культурно-освітніх та виховних цілях на 2017-2021 роки» [8]; «Програми підвищення енергоефективності та зменшення споживання енергоресурсів у Вінницькій області на 2017-2022 роки» [9].

Для покращення ситуації експерти пропонують розвивати конкурентоздатний регіон Вінницьку область на основі інноваційного та сталого розвитку шляхом підтримки агропромислового виробництва, інноваційного розвитку регіону (підтримка альтернативної енергетики, підтримка розвитку інженерних розробок у сфері інноваційних екобезпечних технологій); розвитку державно-приватного партнерства шляхом залучення громадськості до прийняття рішень, у сфері екологічної безпеки.

Крім того, потрібно розвивати Вінницьку область як регіон економічно спроможних територіальних громад шляхом створення ефективних умов для розвитку малого та середнього бізнесу, які здійснюватимуть діяльність у сфері поводження з побутовими та промисловими відходами, а також підтримки громадських екологічних ініціатив, у тому числі молодіжних.

Досить важливим є забезпечення санітарного та екологічного благополуччя населення Вінницької області. Необхідно розглянути можливість та прийняти заходи щодо впровадження новітніх технологій і устаткування зі збирання, сортування твердих побутових відходів, а також їх транспортування, переробку та утилізацію.

З метою покращення екологічної ситуації Вінницька область долучилася до Всеукраїнського проекту «Озеленення України 2020», під час якого на території області було висаджено 118 тисяч дерев. Пізніше були такі заходи з озеленення території як: «1 млн дерев за одну добу у 100 країнах світу», «Висадження дерев мільйоном людей за добу», «Створимо ліси разом» [4]. Такі заходи дають можливість привернути увагу населення до проблем екології. У результаті проведених акцій у кожній територіальній громаді області було висаджено значну кількість дерев, що дало можливість відновити екосистему не лише Вінницької області, а й країни в цілому. Крім того, даний захід сприяв об'єднанню громадськості, органів влади, бізнесу, ЗМІ довкола природоохоронної та екологічної проблеми.

У квітні 2021 році населення Вінницької області (представники органів державної виконавчої влади, місцевого самоврядування, мешканці сіл, міст) приєдналося до заходу «Озеленення планети» і показала найкращий результат по Україні, висадивши понад 283 тисячі дерев. При цьому гарною ідеєю була закупівля садивного матеріалу (саджанців дерев) за гроші, отримані від збору вторинної сировини (пластик, папір, металобрухт тощо) [4].

Досить цікавий захід з озеленення відбувся 30 жовтня 2021 року. Однак метою даного заходу було не просто висадити велику кількість дерев, а об'єднати для цього максимальну кількість населення Вінницької області. Крім того, враховуючи досвід Швейцарії, прийнято рішення не тільки висаджувати дерева у парках, скверах та лісах, а й додатково висадити саджанцями грабу територію навколо сміттєзвалищ. Це пов'язано з тим, що в Україні є більше 30 тисяч сміттєзвалищ, а на території Вінницької області тільки легальних сміттєзвалищ найбільше.

Вибір даного виду дерев пов'язаний із тим, що граб має властивості очищати ґрунти від негативних сполук. Крім того, він на прилеглий території захищає від розвіювання сміття.

Отже, ми спостерігаємо підвищення зацікавленості населення у стабілізації екологічної ситуації на території Вінницької області та певних практичних кроків у покращенні рівня екологічної безпеки території.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Розглянуто сучасний стан екологічної безпеки як чинника сталого розвитку території на прикладі Вінницької області. Встановлено, що регіональна політика спрямована на створення ефективних та сприятливих умов для розвитку місцевих суб'єктів господарювання. Акцентовано увагу на основних екологічних проблемах області, зокрема забруднення повітря, якість питної води централізованого водопостачання, ліквідація та утилізація відходів тощо. Підтверджено, що здійснюються ряд заходів щодо підвищення рівня екологічної безпеки території Вінницької області, які передбачені в «Регіональній екологічній бюджетній програмі на 2019-2023 роки», «Обласній програмі досягнення оптимального рівня лісистості у Вінницькій області на 2012-2025 роки», «Програмі підвищення енергоефективності та зменшення споживання енергоресурсів у Вінницькій області на 2017-2022 роки» та інші.

Встановлено, що на території Вінницької області активно здійснюються заходи щодо покращення рівня екологічної безпеки, в яких беруть участь органи публічної влади, бізнес та населення. Це свідчить про їх спільну співпрацю у вирішенні питань, пов'язаних із покращенням екології на території регіону.

Література.

1. Бойко О. Ю., Максимова Ю. С. Звіт про стратегічну екологічну оцінку Програми охорони навколишнього природного середовища Вінницької міської територіальної громади на 2021-2023 роки. ФОП БОЙКО О. Ю. Київ, 2020. 61 с.
2. Вінницька область – перша і єдина в Україні, яка розробила Регіональний план управління відходами на період до 2030 року (РПУВ). Офіційний сайт Вінницької обласної державної адміністрації. URL: <http://www.vin.gov.ua/news/ostanni-novyyny/30170-vinnytska-oblast-persha-i-iedyna-v-ukraini-i-aka-rozrobila-rehionalnyi-plan-upravlinnia-vidkhodamy-na-period-do-2030-roku-rpuv>
3. Вінниччина – в екологічному рейтингу областей. *Вінниця сьогодні*. URL: <https://today.vn.ua/vinnychchyna-v-ekologichnomu-rejtyngu-oblastej/>
4. Вінниччина долучиться до загальнодержавної екологічної акції «Озеленення України» з осіннього висаджування 1 мільйона дерев. 2020. Офіційний сайт Вінницької обласної державної адміністрації. URL: <http://vin.gov.ua/news/ostanni-novyyny/30936-vinnychchyna-doluchytsia-do-zahalnoderzhavnoi-ekolohichnoi-aktsii-ozelenennia-ukrainy-z-osinnoho-vysadzhuvannia-1-miliona-derev>
5. Доповідь про стан наукового природного середовища у Вінницькій області за 2019 рік. Вінниця 2020. С. 116 URL: <http://www.vin.gov.ua/images/doc/vin/departamentapk/doc/OperMonitor/Dopov/Dop2019.pdf>
6. Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року. URL: <http://www.vin.gov.ua/images/doc/vin/ODA/strategy/zvitSEO.pdf>
7. Комплексна цільова програма розвитку водного господарства у Вінницькій області на період до 2021 року : рішення Вінницької обласної ради від 08 листопада 2013 року № 588 URL:

https://vinrada.gov.ua/perelik_dovgostrokovih_program.htm

8. Обласна Програма розвитку лісового і мисливського господарства в лісах, які надані в постійне користування Вінницькому обласному комунальному спеціалізованому лісгосподарському підприємству «Віноблагроліс», підвищення лісистості і озеленення населених пунктів області та використання об'єктів тваринного світу у культурно-освітніх та виховних цілях на 2017-2021 роки : рішення Вінницької обласної ради від 30 червня 2017 року № 382 URL: <https://vinrada.gov.ua/doc/6676/>

9. Програма підвищення енергоефективності та зменшення споживання енергоресурсів у Вінницькій області на 2017-2022 роки : рішення Вінницької обласної ради від 24 березня 2017 року № 310 URL: <https://vinrada.gov.ua/doc/6604/>

10. Регіональна екологічна бюджетна програма на 2019-2023 роки : Рішення вінницької обласної ради від 05 березня 2019 року № 752. URL: <https://vinrada.gov.ua/upload/files/7sklikannya/37Ses/752.pdf>

11. Розробка місцевих планів управління відходами дозволить громадянам уникнути сміттьового колапсу. Офіційний сайт Вінницької районної державної адміністрації. 2021. URL: <https://www.vinrada.gov.ua/news/ostanni-novyny/rozrobka-mistsevykh-planiv-upravlinnia-vidkhodamy-dozvolyt-hromadam-unyknuty-smittievoho-kolapsu>.

12. Свідницька В. Л. Екологічні проблеми Вінницької області. Матеріали науково-практичної студентської інтернет-конференції «Актуальні питання захисту довкілля», 22 квітня 2020 року. Київ : Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, 2020. 168 с. С. 51–54.

References.

1. Bojko O. Yu., Maksymova Yu. S. (2020), *Zvit pro stratehichnu ekolohichnu otsinku Prohramy okhorony navkolyshn'oho pryrodnoho seredovyscha Vinnyts'koi mis'koi terytorial'noi hromady na 2021-2023 roky* [Report on the strategic environmental assessment of the Environmental Protection Program of the Vinnytsia City Territorial Community for 2021-2023], FOP BOJKO O. Yu. Kyiv, 2020.

2. Official site of Vinnytsia Regional State Administration (2020), “Vinnytsia region is the first and only in Ukraine to develop a Regional Waste Management Plan for the period up to 2030”, available at: <http://www.vin.gov.ua/news/ostanni-novyny/30170-vinnytska-oblast-persha-i-iedyna-v-ukraini-iaka-rozrobyla-rehionalnyi-plan-upravlinnia-vidkhodamy-na-period-do-2030-roku-rpuv> (Accessed 10 January 2021).

3. Vinnytsia today (2021), “Vinnytsia region - in the ecological rating of regions”, available at: <https://today.vn.ua/vinnychchyna-v-ekologichnomu-rejtyngu-oblastej/> (Accessed 10 January 2021)

4. Official site of Vinnytsia Regional State Administration (2020), “Vinnytsia region will join the national ecological action “Greening of Ukraine” for the autumn planting of 1 million trees”, available at: <http://vin.gov.ua/news/ostanni-novyny/30936-vinnychchyna-doluchytysya-do-zahalnodержavnoi-ekolohichnoi-aktsii-ozelenennia-ukrainy-z-osinnoho-vysadzhuvannia-1-miliona-derev> (Accessed 10 January 2021)

5. Official site of Vinnytsia Regional State Administration (2020), “Report on the state of the scientific environment in Vinnytsia region for 2019”, available at: <http://www.vin.gov.ua/images/doc/vin/departament-apk/doc/OperMonitor/Dopov/Dop2019.pdf> (Accessed 10 January 2021)

6. Official site of Vinnytsia Regional State Administration (2021), “Report on Strategic Environmental Assessment of the Strategy of Balanced Regional Development of Vinnytsia Region until 2027”, available at: <http://www.vin.gov.ua/images/doc/vin/ODA/strategy/zvitSEO.pdf> (Accessed 10 January 2021)

7. The Vinnytsia regional council (2013), the decision “Comprehensive target program for the development of water management in Vinnytsia region for the period up to 2021”, available at: https://vinrada.gov.ua/perelik_dovgostrokovih_program.htm (Accessed 10 January 2021)

8. The Vinnytsia regional council (2017), the decision “Regional Programs of development of forestry and hunting in forests, which are provided for permanent use to Vinnytsia Regional Municipal Specialized Forestry Enterprise "Vinoblagrolis", increasing forest cover and landscaping of settlements of the region and the use of wildlife for cultural, educational and educational purposes for 2017 -2021, available at: <https://vinrada.gov.ua/doc/6676/> (Accessed 10 January 2021)

9. The Vinnytsia regional council (2013), the decision “Program to increase energy efficiency and reduce energy consumption in Vinnytsia region for 2017-2022”, available at: <https://vinrada.gov.ua/doc/6604/> (Accessed 15 August 2021)

10. The Vinnytsia regional council (2013), the decision, “Regional environmental budget program for 2019-2023”, available at: <https://vinrada.gov.ua/upload/files/7sklikannya/37Ses/752.pdf> (Accessed 10 January 2021)

11. Official site of Vinnytsia Regional State Administration (2021), “The development of local waste management plans will allow citizens to avoid a garbage collapse”, available at: <https://www.vinrada.gov.ua/news/ostanni-novyny/rozrobka-mistsevykh-planiv-upravlinnia-vidkhodamy-dozvolyt-hromadam-unyknuty-smittievoho-kolapsu>. (Accessed 10 January 2021)

12. Svidnitska V. L. (2020), “Ecological problems of Vinnytsia region.”, *Aktual'ni pytannia zakhystu dovkillia* [Current issues of environmental protection], Materialy naukovo-praktychnoi students'koi internet-konferentsii [Proceedings of the scientific-practical student Internet conference], National Pedagogical University named after M. P. Dragomanova, Kyiv, Ukraine, pp. 51-54.